

Reptes i oportunitats de l'obertura econòmica

Josep SEGURA i SOLÀ

L'anomenada obertura econòmica, el tret de sortida de la qual es materialitza per la llei de recent vigència, representa alhora uns reptes molt significatius i unes oportunitats força interessants.

Val a dir, però, d'entrada que la llei en si és només el permís de construir d'un edifici que està encara per iniciar i els plànols del qual són a data d'avui un esbós que s'anirà convertint en realitat dia rere dia.

L'objectiu final ha de ser fer créixer el valor afegit de la nostra economia de manera qualitativa i potenciar les activitats que més en generen.

Aquest és un camí que únicament té sentit i que només pot portar a bon port amb una perspectiva claríssima de llarg termini. I això per molts motius, dels quals crec que tres il·lustren bé el que vull dir:

1. Andorra és avui, seguint una sèrie d'indicadors objectius, una de les economies més tancades del món.

Fins ara s'ha optat per un alt grau de proteccionisme, amb el nivell d'intrusisme que això implica, i figures històriques com el prestanoms, que més enllà dels riscos que impliquen i la inseguretat no donen credibilitat a la nostra economia.

En un entorn internacional marcat per una globalització creixent, l'economia s'ha mantingut tancada i ha quedat al marge de determinades evolucions tecnològiques i d'altres moviments de fons de les economies mundials. No hem rebut inversió estrangera i la nostra economia s'ha diversificat molt poc.

El resultat és que avui tenim una mancança de coneixement per desenvolupar activitats diferents de les que formen l'estructura econòmica tradicional del país.

Sense capital estranger i temps és impossible superar aquestes limitacions.

2. El moment econòmic actual propicia i/o requereix una diversificació estructural de la nostra economia.

El context econòmic en què es produeix aquesta obertura econòmica, tant al nostre entorn com a Andorra, ja permet intuir els reptes i les oportunitats a què em referiré més tard.

En els cas internacional i europeu, aquesta obertura es produeix en un context marcat per les crisis del deute, que obliguen els estats, uns més que d'altres, però tots en certa mesura, a practicar polítiques restrictives pel que fa a la despesa, i mesures per incrementar la recaptació, que tenen un efecte recessiu immediat sobre la demanda.

Amb aquests canvis es tanca més que un cicle, es tanca una fase de més de vint anys de creixement basat en l'endeutament i s'obre una nova fase en què l'economia ha d'adoptar unes pautes d'evolució marcades per una molt més gran sostenibilitat a mitjà i llarg termini.

La crisi internacional actual posa en relleu la insostenibilitat dels models de consum actuals, dels quals depèn avui en gran part l'economia andorrana. Si bé no crec que sigui correcte parlar d'un model esgotat, si que és evident que avui la nostra economia no ofereix els rendiments desitjats i que requereix el país en termes d'oferta de llocs de treball per als joves andorrans, ni més globalment de perspectives per a tot aquell professional ben preparat amb la legítima voluntat de tenir un camp per al seu desenvolupament relativament ampli.

Pel que fa al model, no està esgotat, i si som capaços de fer les coses ben fetes, serem també en l'economia *tradicional* competitiu, ja que les necessitats dels estats a què em referia fa un moment fan i faran que la nostra competitivitat, almenys per preus, es mantingui i/o creixi.

3. Aquesta llei és un marc que permet un canvi important en l'estructura de la nostra economia.

Aquesta és la principal oportunitat, però requereix de molts altres elements perquè es produeixin els aspectes benèfics que se n'esperen.

Cal aconseguir que es produeixi de debò, ja que el món no està esperant que Andorra obri la seva economia. Malgrat això, sí que pot haver-hi agents econòmics que segueixen i seguiran l'obertura econòmica d'Andorra des del punt de vista de la seva competitivitat.

Andorra ha d'obrir el seu model econòmic, que avui està enfocat quasi exclusivament al consum final dels nostres veïns, per potenciar l'oferta de serveis per a particulars però també per a empresaris. L'oferta serà el motor de l'economia europea en els propers decennis.

Vull insistir, però, que no s'han de renunciar als pilars de la nostra economia avui. Les apostes de futur han de complementar les activitats actuals i, si escau, substituir-les a un horitzó que inevitablement ha de ser a mitjà o a llarg termini.

l aquest és el repte principal: que Andorra sigui globalment competitiva per acollir activitats productives concretes i aconseguir que aquesta obertura sigui una realitat, i enriqueixi qualitativament i quantitativa les bases de la nostra economia, en un marc de bona convivència amb el nostre entorn.

Es tracta de fer allò que sempre es diu i que no deixa de tenir vigència:

- Crear més valor afegit, amb activitats poc intensives en treball, preservant la qualitat de vida i el nostre entorn.

- Diversificar els ingressos del sector públic.

- Desestacionalitzar la nostra economia: és molt difícil, per no dir en molts casos impossible, rendibilitzar les inversions en una economia amb un fort component estacional com la nostra, en què la *màquina* només funciona a bon rendiment menys del 50% del temps.

Assolir uns bons nivells de qualitat i excel·lència en la nostra oferta de serveis.

Insisteixo, però, que aquest és un camí llarg: la crisi mundial és estructural i l'afebliment de la

demanda també, i l'obertura econòmica no és un element conjuntural, que s'aconseguirà només amb una llei.

Per avaluar l'abast d'aquest objectiu principal de modificar l'estructura de la nostra economia i d'aconseguir ser competitiu com a país productor i exportador de béns però sobretot de serveis, cal recordar allò que tots sabem però que és bàsic, i és que Andorra és molt petit i el món molt gran, i per tant, les mesures positives per al nostre país només cal que tinguin un abast (quantitativament parlant) molt acotat. Som un país amb 70.000 habitants i el nostre territori té una superfície de poc més de 460 km² al mig dels Pirineus. Des d'un punt de vista de dotacions naturals, no estem en la millor de les disposicions per competir en un món globalitzat. Tenim a priori un problema de dimensió que, en un moment en què les economies d'escala són essencials en la competició econòmica mundial, fa que en termes generals sigui molt difícil per a nosaltres ser competitiu en termes globals. Però aquesta dimensió, en un món on la flexibilitat esdevé un actiu i on la tecnocràcia té un pes rellevant, pot ser ahora un element positiu, sempre que establim les bases perquè sigui així.

Hem d'aprofitar les oportunitats de les noves tecnologies, amb Internet al centre, que permeten superar les barreres geogràfiques i que estan afavorint la relació directa amb els clients/consumidors, eliminant intermediaris. Internet és en un món particularment globalitzat una eina de comunicació i de contractació que trenca el que seria en termes tradicionals l'aïllament d'una economia com la nostra.

El nostre marge d'actuació és extremament estret, però suficient si juguem les cartes bé. I això vol dir:

- Tenir un marc fiscal homologable, però ahora atractiu. Anem camí que sigui el cas.
- Tenir un marc regulatori adequat: és el que busca la llei d'obertura econòmica, tot i que només és una peça del puzzle que conformen el conjunt de lleis i reglaments.
- Donar una perspectiva internacional a la nostra economia amb avantatges competitiu en determinats segments: el conveni de no doble imposició en curs de ratificació amb França sembla en mesura d'aconseguir-ho.
- Garantir estabilitat: l'Acord monetari és en el context internacional actual de turbulències financeres un actiu molt important.
- Que el país tingui una política econòmica definida i decidida. És el cas.

Però calen més condicionants per ser competitiu i atractiu:

- Cal avançar en la seguretat jurídica: el conjunt de lleis és complex i de vegades poc entenedor.
- Cal disposar d'un marc regulatori adequat: les lleis s'han de fer des de la perspectiva de l'homologació, però amb una visió pròpia de simplicitat i flexibilitat i seguint una estratègia pròpia que doni al nostre país els marges de maniobra que li calen, tot i que necessàriament estrets, i preservin les singularitats que li han de permetre existir en un món global dominat pels grans països i els grans organismes multinacionals.
- Caldrà negociar molts més convenis de no doble imposició, que ens donin aquest marge de maniobra que després haurem de convertir en avantatges competitiu. Hem de tenir un marge de maniobra, encara que sigui estret.
- Cal una administració en la seva globalitat estructuralment adaptada als reptes actuals, en dimensió i en eficàcia, però sobretot orientada a facilitar l'activitat econòmica amb molta flexibilitat i agilitat. La coordinació entre les diferents administracions es pot millorar considerablement.

- Cal adaptar la política d'immigració, per poder fer front a les noves necessitats.
- Cal que el país es doti realment dels mitjans de fer conèixer les noves realitats a l'exterior i d'un equip de gent qualificada que sigui capaç de vendre els avantatges del país.
- L'atractivitat és un conjunt que cal cuidar adequadament: mà d'obra qualificada, costos de serveis competitius, infraestructures adequades.
- Cal que la fiscalitat no sigui únicament un element de recaptació, sinó que ha de ser element estratègic en línia amb els objectius.
- Avui més que mai l'equilibri de les finances públiques és també un actiu, ja que és un sinònim d'estabilitat i una certa garantia de manteniment de les condicions fiscals inicials. És un element clau per a la credibilitat d'un país.

Tots aquests condicionants són de fet reptes i s'han de convertir en objectius si es vol operar un canvi estructural en el pla econòmic sense menyscar la prosperitat que avui tenim i que de ben segur volem mantenir, i si es volen preservar també les activitats econòmiques tradicionals. També són necessaris per garantir la consistència de l'obertura, és a dir, que no sigui un foc d'encenalls.

Vull fer èmfasi en un dels condicionants/reptes que he comentat abans: la necessitat de tenir unes finances públiques equilibrades. En un context en què el motor de l'economia ha de ser l'oferta, només una bona gestió de les finances públiques pot permetre la competitivitat de l'economia. Sovint al nostre entorn hi ha un problema amb la fiscalitat sobre el treball, ja que davant una despesa poc sostenible, la fiscalitat pesa massa sobre la producció i facilita les deslocalitzacions. No és una proclama per l'ultraliberalisme; és la constatació d'uns excessos voluntaristes però insostenibles. El que estem veient és que si es grava de manera important el treball es perden llocs de treball per la competència internacional. I és per això que cal controlar especialment la despesa pública, per tenir marge de maniobra i poder ser competitiu en matèria de costos salarials. Un cop més, es poden tenir les figures homologables que escaiguin però cal poder-les aplicar amb taxes competitives. En el cas andorrà, d'aquest punt de vista cal avançar a adaptar les estructures administratives als temps actuals, per poder garantir en el futur aquesta competitivitat. Les despeses recurrents de l'Estat s'han de poder finançar amb ingressos recurrents.

També vull matisar que l'obertura econòmica per exitosa que pugui ser no permetrà a cadascú ser el seu propi patró i muntar el seu propi negoci, fins i tot probablement serà el contrari; però això no vol dir que l'obertura no ofereixi unes possibilitats de desenvolupament professional interessants i millori i amplii les que ofereixen avui els pilars bàsics de la nostra economia. En qualsevol cas, ha de crear un cercle virtuos, tant per al desenvolupament dels negocis com des del punt de vista de la formació dels professionals andorrans, alhora que pot potenciar molt significativament l'ensenyament universitari a Andorra, comptant amb un teixit empresarial que hi pot fer aportacions molt positives.

I finalment voldria fer tres comentaris sobre la llei:

1. Un primer comentari sobre el fet que l'obertura englobi tots els sectors. Aquesta és una aposta política clara per la competitivitat de la nostra economia. Implica *de facto* el risc de destruir part del teixit empresarial propi en detriment de franquícies multinacionals o bàsicament espanyoles i franceses, i per això cal que els agents econòmics actuals s'adaptin a aquest nou context, optimitzant les seves estructures i si escau efectuant els moviments estratègics escaients per

perdurar en un entorn més competitiu, però que coneixen especialment i en el qual tenen, d'entrada, els avantatges d'estar ja en el mercat. Aquest nou entorn serà, però, més complicat per a aquelles activitats que generen menys valor afegit.

A la pràctica havia de ser difícil discriminar sectorialment l'obertura, per diversos motius, dos dels quals em semblen essencials:

- l'obertura total transmet un missatge clar i entenedor que l'objectiu principal és afavorir la competitivitat de l'economia;
- en general tots els sectors volen l'obertura de l'economia però tenen molts arguments per demanar que no s'apliqui al seu sector concret.

2. Un comentari sobre la *discrecionalitat* de l'administració

Aquesta és la primera o una de les úniques lleis andorranes en què s'estableix el silenci administratiu positiu. És un gran pas en dos sentits: primer, obligarà l'administració a motivar les denegacions amb la qual cosa podem pensar que es farà un ús racional d'aquesta discrecionalitat; i segon, el silenci administratiu serà una autorització, contràriament al que passa generalment, que provoca indefensió per a l'administrat i allarga els terminis per a les iniciatives empresarials.

3. També crec que cal comentar el que al meu entendre és un fals debat entre l'obertura econòmica plantejada i la possibilitat que les empreses andorranes s'expandeixin a l'exterior. D'entrada, hi ha un element comú a ambdues estratègies que són els convenis de no doble imposició: sense aquests una cosa i la altra són difícils, tot i que no impossibles, com ho demostren experiències en els dos sentits.

Em sembla evident que el camí encetat afavorirà i facilitarà l'expansió de les empreses andorranes més competitives cap a l'exterior, i això cal valorar-ho molt positivament. Només cal mirar els requisits de l'obertura per veure que ho són també per a l'expansió.

Tampoc no és realista pensar que el conjunt de l'economia productiva andorrana té la capacitat i la possibilitat d'expandir-se a l'exterior. Abans deia, referint-me a l'obertura, que els agents econòmics mundials no esperen a veure què fem. De la mateixa manera, diria que, menys algunes excepcions molt notòries i que cal valorar molt positivament, l'abast d'aquesta expansió pot quedar circumscrit a un àmbit relativament reduït.

Per acabar, i com a conclusió, crec que l'obertura econòmica modificarà a mitjà i llarg termini els elements essencials de la nostra economia. La crisi actual per si sola segurament és un element suficient perquè res no sigui en el futur com el que ha estat.

La crisi actual ens ha de fer qüestionar si podrem mantenir el nivell d'infraestructures privades i públiques que hem assolit i si es pot mantenir la prosperitat actual i es podran satisfer les necessitats pròpies d'un Estat.

Per aconseguir-ho, l'obertura ha de ser un èxit, i per això cal transformar els reptes en realitats.

Crec que ho podem aconseguir, però ens caldrà un esforç important d'adaptació i en molts casos renunciar o abandonar el confort que proporciona allò que fem des de fa molt temps d'una determinada manera. La perspectiva, però, sembla prou engrescadora.

En qualsevol cas, és remarcable que des de fora d'Andorra es valoren molt positivament els passos que Andorra està duent a terme actualment i es considera que s'està creant un marc competitiu adequat per afavorir la inversió estrangera a Andorra. Avui per avui potser el grau

de convenciment sobre el camí encetat és més important per part de potencials inversors estrangers que per part dels mateixos agents econòmics andorrans.
Finalment, canviar aquesta percepció que tenim des d'Andorra és també potser un dels grans reptes, i l'obertura potser és, més que una oportunitat, una necessitat?
Gràcies.

Josep Segura i Solà,
economista i director general adjunt de BancSabadell d'Andorra